

Z P R Á V Y

KONFERENCIA O KLÉROFAŠISTICKEJ IDEOLÓGIJ LUDÁCTVA A POLITIKA HLINKOVEJ SLOVENSKEJ LUDOVEJ STRANY

Boj proti zvyškom buržoázných ideológií je neoddeliteľnou súčasťou nového vedomia, rozšírenia vedeckého svetonázoru medzi najširšie masy ľudu. Je dôležité najmä v období, keď porazené vykorisťovateľské triedy, postupne znavované materiálnej základne, v boji proti budovaniu novej spoločnosti snažia sa využiť zvyšky starého myslenia, po desaťročia hlásaných a presadzovaných reakčných názorov a teórií pre svoju rozkladnú činnosť.

Preto treba vítať iniciatívu Filozofickej fakulty Slovenskej univerzity, ktorá v dňoch 28.—29. januára usporiadala v Bratislave konferenciu o najnebezpečnejšej forme reakčnej ideológie u nás — o klérofašistickej ideológii ľudáctva a politike Hlinkovej slovenskej ľudovej strany.

Na konferencii sa aktívne zúčastnili vedeckí a ideologickí pracovníci z najrôznejších úsekov a odborov. Cieľom konferencie bolo vykresliť základný obraz o koreňoch, vývoji a živnej pôde klérofašistickej ideológie slovenskej buržoázie, poukázať na jej vplyv v jednotlivých vedných odboroch a na prežitky ľudáctva po r. 1945. Okrem dvoch základných referátov, doc. dr. Jaroslava Dubnického o ľudáctve od jeho vzniku po r. 1929 a univ. prof. Miloša Gosiorovského o ľudáctve od r. 1929 až po jeho rozdrvenie, odznelo za dva dni 22 diskusných príspevkov a niektoré pre nedostatok času boli iba odovzdané písomne. Väčšina príspevkov, ako aj obidva referáty budú publikované v osobitnom zborníku Filozfickej fakulty SU.

Ako ukázal doc. dr. Jaroslav Dubnický v referáte, ľudáctvo až do r. 1918, do vzniku Československej republiky nemá organizačnú základňu vo vlastnej strane. Bol to v podstate ideovo-politický smer a frakcia maďarskej ľudovej strany. Ako celá Néppárt, ktorej členom bol i Hlinka, aj slovenská klerikálna buržoázia sa snaží predovšetkým o odvrátenie mäs od skutočného revolučného boja, o záchranu cirkevných a svetských veľkostatkov. To nie je nijako v protive s využívaním biedneho postavenia slovenského drobného roľníctva, ich nespokojnosti a odporu proti sociálnemu i národnostnému útlaku a s podporou vlastnej snahy o získanie politických pozícií. Neľudské formy vykorisťovania a útlaku umožňujú predstaviteľom klerikalizmu vo vtedajších pomeroch na Slovensku získať si autoritu a miestami značný vplyv.

Na rozdiel od hlasistov, ktorí koketovali so sociálnou demokraciou, aby získali oporu pre požiadavky buržoázie, slovenskí klerikáli svoj vplyv využívali na nezahalené a ostré útoky proti organizáciám v tom čase už jedinej revolučnej triedy — proletariátu. V boji za uhájenie pozícií vládnúcich tried sa vyhraňujú vlastnosti, také charakteristické pre ľudákov i v neskorších rokoch — šovinizmus, antisemitizmus, tupý, krajný reakčný klerikalizmus, monarchizmus, tupý, krajný reakčný klerikalizmus, monarchistické, protidemokratické prvky.

S takýmto dedičstvom vchádza klerikálna buržoázia do Československej republiky, o utvorenie ktorej sa v podstate nijak nezaslúžila.

Hneď po vzniku ČSR slovenskí klerikáli zakladajú vlastnú stranu, o vytvorenie ktorej sa pred vojnou márne pokúšali. Pod heslom Červené Slovensko spraviť Slovenskom bielym ľudáci bojujú za spoločné záujmy vykorisťovateľských tried, súčasne však energicky rozvíjajú zápas o uskutočnenie vlastných požiadaviek: o zachovanie práv cirkvi, jej majetkov, o vplyv na školstvo i súkromný život občanov, za autonómiu pre slovenskú buržoáziu.

Doc. dr. Dubnický sa ďalej dotkol hospodárskych a politických príčin, ktoré viedli Hlinkovu slovenskú ľudovú stranu do opozičného autonomistického boja a ukázal, ako v pr-

vých rokoch ČSR sa Hlinkova slovenská ľudová strana stáva nástrojom revizionistickej politiky maďarskej reakčnej vlády a vysokého kleru.

Stabilizácia kapitalistického panstva nedáva nádej na úspech snov o obnove Regnum Marianum, starého Uhorska alebo nejakého nového vydania habsburského mocnárstva. Tuky fašistické úderné organizácie, útoky na celistvosť republiky sú odsúdené k nezdaru. Začiatkom roku 1927 Hlinkova slovenská ľudová strana spečatuje spoluprácu s vládou, ktorá je konečne už staršieho dáta, vstupom do vlády panskej koalície, ktorá bola výrazom dočasného upevnenia kapitalistického panstva v ČSR.

V závere referátu súdruh Dubnický ukázal stanovisko a boj Komunistickej strany Československa proti ľudáckemu zavádzaniu ľudu. Bol to Klement Gottwald, ktorý už r. 1924 v Pravde chudoby poukázal na význam nacionálnej otázky i na jej podstatu na Slovensku a požadoval jej riešenie. Presadenie boľševickej línie vo vední KSČ znamená medzník i v tejto otázke.

Podobne ako prvý referent aj univ. prof. Miloš Gosiorovský mal za úlohu svojím referátom dať historický materiál pre ďalšiu diskusiu.

V období hospodárskej krízy zvlášť výrazne vystupuje taktika charakteristická pre Hlinkovu slovenskú ľudovú stranu: pozornosť nebývale ožobračného ľudu sa odvádza od skutočnej príčiny biedy — kapitalistického panstva a súčasne bieda a nespokojnosť má slúžiť záujmom ľudáckej buržoázie. Tieto snahy referent názorne ukázal na príklade „boja“ o pravidlá slovenského pravopisu v rokoch 1931—1932 a „sjazdu mladej slovenskej generácie“ v Tr. Tepliciach.

Veľkú pozornosť venoval súdruh Gosiorovský boju komunistickej strany proti ľudáckej agitácii a zavádzaniu slovenského ľudu.

Tento boj bol ťažký nielen preto, že politika vládnej buržoázie priamo dávala ľudáckom zbrane na rozduchávanie šovinizmu, propagáciu separatistickej autonómie a postupnej fašizácie prívržencov Hlinkovej slovenskej ľudovej strany. Vládna buržoázia často ľudáckom priamo pomáha, a to i v období, keď sa slovenská klerikálna buržoázia čoraz viac orientuje na zahraničný fašizmus, na spoluprácu s nacistickými útočníkmi. Samotní ľudáci, ako na konkrétnom materiáli ukázal súdruh Gosiorovský, za jediného, skutočne nebezpečného nepriateľa pre svoju zradnú politiku pokladali komunisticкую stranu. Stanovisko vládnej buržoázie sa jasne ukázalo v čase Mníchova, keď sa na jednej platforme zišla ľudácka i vládna buržoázia.

V ďalšej časti referátu súdruh Gosiorovský podrobne rozobral politiku ľudákov v čase tzv. slovenského štátu. Ak v čase zápasu o moc slovenskí klerofašisti sa dali do služieb zahraničných fašistov, po nastolení fašistickej vlády sa pokúšali do Hitlerových služieb postaviť všetky sily, všetky zdroje Slovenska a slovenského národa. Cieľom všetkých opatrení ľudáckej vlády bolo „vykoreniť demokratické presvedčenie širokých mas slovenského ľudu, zničiť pocit jeho spolupatričnosti s bratským českým národom, vedomie jeho spolupatričnosti s ostatnými slovanskými národmi a dosiahnuť tak plnú orientáciu najširších vrstiev slovenského národa na hitlerovský fašizmus.

Masy slovenského pracujúceho ľudu v svojej drivej väčšine túto ľudácku zradnú politiku odmietli. Najlepším dôkazom toho je podpora podzemného boja komunistickej strany proti ľudáckym fašistom a ich nacistickým pánom a najmä širka, rozmach partizánskeho hnutia a Slovenského národného povstania.

Aj keď takto slovenský národ vyslovil jasný rozsudok nad slovenským klerofašistickým režimom, nad ľudáctvom i Hlinkovou slovenskou ľudovou stranou, nebezpečenstvo ľudáctva a jeho vplyv nepominul ani po oslobdení. Za výdatnej pomoci politiky buržoázných nacionalistov, za pomoci demokratickej strany, ktorej slabý základ členstva z radov bývalých agrárikov a národniarov nestačil na uskutočnenie plánovaného útoku na základy ľudovodemokratického režimu, ľudácke živly sa po uzavrení dohody s vedením demokratickej strany (30. marca 1946) znova zmocnili významných pozícií. Až Február 1948 likvidoval posledné legálne pozície ľudáctva.

Obidva referáty vykreslili náčrt polstoročného účinkovania slovenských klerikálov, ukázali ich dlhoročné šovinistické, protičeské štvance, ktoré nemohli nezanechať stopy. Ako konštatoval v závere súdruh Gosiorovský, „nemôžeme sa nechať iba učičkať konštatovaním, že ľudáctvo u nás hanebne skrachovalo. J. V. Stalin nás učí, že zo všetkých prežitkov kapitalizmu vo vedomí ľudí najodolnejšie sú národnostné predsudky. A národnostné predsudky vo vedomí ľudí u nás, to objektívne sú — nezávisle od toho, či si to ich nositelia subjektívne uvedomujú alebo nie — pozostatky ľudáctva“. Preto nestačí spoliehať sa na automatické vymiznutie zvyškov ľudáctva, i keď náš život, industrializácia za pomoci bratskej

českej robotníckej triedy každodenne prináša nové dôkazy o nezmyselnosti a zločinnosti ľudáckej ideológie. Aktívny boj proti zvyškom ľudáctva je tým viac potrebný, že porazené vykorisťovateľské triedy môžu v ňom nájsť oporu pre svoje plány.

Diskusné príspevky, ktoré odzneli, buď doplnili referáty novým historickým materiálom, objasňovali čiastkové otázky protiludovej a reakčnej politiky slovenského klerofašizmu, alebo ukazovali vplyv ľudáckej ideológie na jednotlivé vedné disciplíny, na literárnu vedu a históriu, jazykovedu, hudobnú vedu, filozofiu, psychológiu atď. Pokusy o zneužitie spoločenských vied pre podporu separatistických záujmov slovenského klerofašizmu neskončili ani rozdrvením tzv. slovenského štátu. Ako ukázal v svojom príspevku univ. prof. dr. Andrej Širácky, ľudácki ideológovia i po oslobodení rozvíjali na filozofickom fronte živú činnosť. Maskovaní demokratickými frázami našli voľné pole činnosti na stránkach časopisov, ako napr. *Nové prúdy*, časopisy Matice slovenskej a iných. V nových pomeroch včerajší hlásatelia a propagátori totality fašizmu presadzovali svoje rozkladné idey pod rúchom „slobody názorov“, „demokracie“, „humanity“ atď. Súdruh Širácky stručne načrtol i príčiny, ktoré umožnili ľudáckym ideológom takéto bezočivé vystupovanie dokonca ešte aj po r. 1948.

Ďalšie diskusné príspevky vedeckých pracovníkov Filozofickej fakulty Slovenskej univerzity sa zapodievali vplyvom ľudáctva na jednotlivé vedné odbory za časov predmnichovskej republiky a tzv. slovenského štátu, kým prežitky ľudáctva po oslobodení i v terajšej dobe si väčšinou diskutéri nevšimli. Táto skutočnosť, ako aj nedostatočné zameranie diskusie na metódy boja proti prežitkom ľudáctva boli určitým nedostatkom konferencie.

V krátkom referáte sa nemožno podrobnejšie zaoberať všetkými diskusnými príspevkami. Spomeňme však aspoň niektoré príspevky historického charakteru. Z nich zvlášť treba zaznamenať príspevky doc. dr. Vladimíra Klímeša, doc. dr. Jána Dekana, dr. Karola Bedrnu, Bohuslava Gracu, dr. Mikuláša Píšcha. Príspevok súdruha Klímeša sa zapodieval vplyvom Vatikánu na politiku ľudákov. Zvlášť cenná bola tá časť príspevku, kde ukázal účasť slovenskej klerikálnej buržoázie na široko založených plánoch Vatikánu i západných imperialistov na obnovu habsburskej monarchie alebo reakčnej, protisovietskej stredoeurópskej federácie. Súdruh Dekan sa zamerával hlavne na odhalenie metód falšovania dejín slovenského národa ľudáckymi historikmi, ktorí na podporu svojich zámerov neváhali prekrucovať dejiny, fašizovať historické osobnosti, od Pribinu až po L. Štúra. Upozornil na nebezpečenstvo podliehania ľudáckym názorom pri práci historikov.

Ako v závere konštatoval súdruh Šefránek, konferencia aj napriek niektorým nedostatkom, ktorých sme sa dotkli vyššie, znamená veľký prínos pre boj proti nepriateľským ideológiam. Treba si len želať, aby sa materiál z konferencie čím skôr vydal, dostal sa tak do rúk čo najširšieho kruhu propagandistických pracovníkov, pokrokovej inteligencie a mohol tak účinne prispieť k boju za zvýšenie ideologickej úrovne. Táto konferencia, ako aj predchádzajúca konferencia o Slovenskom národnom povstaní a ďalšie pripravované podobné poučujú a sú dôkazom zvýšeného ideologického ruchu a snáh našich vedeckých pracovníkov urobiť z prenikavého osvetlenia nedávnej minulosti mocnú zbraň pre odstraňovanie prežitkov a zároveň účinnú pomoc v zápase o utvorenie nového socialistického vedomia.

E. Lipták

V Historickom časopise, roč. I, č. 4 na strane 689 autorom článku *Prehľad slovenskej historickej bibliografie* je Jozef Kuzmík.

V II. roč., č. 1 na strane 37 v 20. riadku zhora má byť miesto 25 septembra správne 28. októbra.